

Adam Smith en Chinese zonnepanelen

Vrijhandel – op een gelijk speelveld – staat volop in de belangstelling. Zo stelde de Europese Commissie (2012) recent een anti-dumping wetgeving voor met betrekking tot de invoer van Chinese zonnepanelen. Wat zou Adam Smith, grondlegger van het vrijemarktdenken, hiervan gezegd hebben? Wat is bij hem het kader om de handel tussen landen te beoordelen? Wat zijn redenen om van vrijhandel af te zien en protectionistische (tegen)maatregelen te treffen? Smith bespreekt in deel vier van *The wealth of nations* (Smith, 1776) de internationale handel. Hij begint met iets te doen wat voor ons vanzelfsprekend is, maar voor zijn tijd beslist niet gebruikelijk was: hij bekijkt niet alleen het effect van een importrestrictie of exportsubsidie op de betreffende industrie, maar ook het resultaat voor de economie als geheel. Stimuleren van de export en afremmen van de import was destijds dé mercantilistische politiek. Smith bracht hier tegenin dat een importtarief de binnenlandse concurrentie remt, de sector lui maakt en de binnenlandse industrie monopolie macht geeft met dito prijzen tot gevolg. Vervolgens spreekt hij expliciet over de alom bekende *invisible hand*, door George Stigler “*the most important substantive proposition in all of economics*” – oftewel het ‘kroonjuweel’ van *The wealth of nations* genoemd (Stigler, 1976). Want hoe kunnen we analytisch het effect van overheidsbeleid op de economie als geheel weergeven? Hiervoor moet bezien worden hoe de beleidseffecten doorwerken in de economie. Smith beredeneerde dat individuen hun arbeid en kapitaal daar gebruiken waar het hun het meeste oplevert. Ze hebben hun eigen belang daarbij op het oog. Juist daardoor is de producent gedwongen zijn geld te investeren waar dit het meeste oplevert en dus tot voordeel strekt van de samenleving, geleid door een onzichtbare hand om iets te bereiken waar hij niet naar streefde. De concurrerende markt – Smith spreekt over het *system of natural liberty* – staat hierbij centraal. Als het buitenland goedkoper kan leveren, is het immers beter daar te kopen met een deel van de eigen productie dan het zelf te produceren. Met deze conclusie wijkt Smith volledig af van die van de mercantilisten – want het is juist op het terrein van de internationale handel dat hij stelt dat het nationaal inkomen noodzakelijkerwijs daalt bij overheidsingrijpen. Gegeven de bestaande en gebruikte hoeveelheid kapitaal en arbeid, kan de output in de ene sector alleen maar naar beneden gaan als die in een andere omhoog gaat. Rijkdom kan alleen ontstaan door de groei van kapitaal, dat moet worden verkregen uit besparingen. Overheidsingrijpen maakt een sector minder productief, zodat de opbrengsten omlaag gaan en er dus ook minder mogelijkheden zijn om te sparen en kapitaal te vormen. Smith stelt dat de verdergaande arbeidsdeling die handel

AUKE LEEN

Universitair docent aan de
Universiteit Leiden

mogelijk maakt, de productiviteit verhoogt. Tevens deelt handel, tot ieders voordeel, de kennis over nieuwe manieren van produceren. Hij stelt: hoe meer vrijhandel, hoe rijker het land.

Er zijn volgens Smith twee gevallen die een importheffing rechtvaardigen. Ten

eerste, als een industrie van belang is voor de nationale veiligheid, want veiligheid is uiteindelijk belangrijker dan rijkdom. En ten tweede, als binnenlandse goederen worden belast en buitenlandse niet. Een importheffing zorgt dan voor een gelijk speelveld. Daarnaast zijn er nog een tweetal praktische overwegingen inzake importheffingen. Stel dat een land door een importtarief de handel van een ander land beperkt, dan doet dat andere land toch hetzelfde? In de praktijk handelen landen eigenlijk altijd zo, stelt Smith. De reactie van de Europese Commissie om een importheffing op Chinese zonnepanelen in te voeren is dus *mutatis mutandis* heel natuurlijk. Smith geeft een praktisch advies: kijk of vergelding een kans van slagen heeft. Als er weinig zicht is op een verbetering, is het geen goede tactiek; niet alleen de oorspronkelijke industrie ondervindt er nadeel van maar ook het hele land door de onvermijdelijk buitenlandse tegenmaatregelen. Daarnaast is er nog een praktisch punt inzake het verlagen van importtarieven: de snelheid waarmee vrijhandel geïntroduceerd moet worden. Als er binnenlands grote aanpassingen nodig zijn, prevaleert een geleidelijke introductie.

Vervolgens kijkt Smith naar buitenlandse exportsubsidies. Het buitenland betaalt ons dan in feite voor het consumeren van hun goederen. Een nogal domme strategie, want het dwingt een land te produceren in een richting die het in vrijheid nooit had gekozen en die noodzakelijk de welvaart verlaagt.

De discussie over internationale handel wordt door Smith afgesloten met de opmerking dat een land groeit door te innoveren, niet door de productie van zijn burens naar beneden te halen en de concurrentie buitenspel te zetten. Het belang van de consument wordt dan opgeofferd aan dat van de producent, alsof productie en niet consumptie het doel is van alle handel. Kortom, het zou Smith hebben verbaasd als de Commissie anders had gehandeld. De besluitvorming zelf blijft een politieke zaak, waar de econoom niet in kan raden behalve dan door te stellen dat ingrijpen bij vrijhandel de welvaart altijd verlaagt.

LITERATUUR

- Europese Commissie (2012) *EU initiates anti-subsidy investigation on solar panel imports from China*. Memo 12/844 op europa.eu.
- Smith, A. (1776) *An inquiry into the nature and causes of the wealth of nations*. Londen: Methuen and Co, Ltd (1904).
- Stigler, G. (1976) *The successes and failures of professor Smith*. *Journal of Political Economy*, 84(6), 1199–1213.

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.